

Kabinet: product- en bedrijfsch

Als het aan het kabinet ligt, verdwijnen de product- en bedrijfsschappen in hun huidige vorm. De schappen voeren in de toekomst alleen nog taken uit met 'publiek' belang, zoals plant- en diergezondheid en dierenwelzijn, voedselveiligheid en gezondheid. KAVB-voorzitter Sjaak Langeslag in een reactie: "De productschappen worden niet meer gezien als instrumenten van het bedrijfsleven maar van de overheid. Dat is een wezenlijke verandering".

Tekst: Gerrit Wildenbeest
 Archiefoto: René Faas

De schappen doen straks in beginsel geen taken meer die geen publiek belang dienen, zoals productpromotie. Die taken moeten sectoren zelf uitvoeren. Vermindering van taken betekent ook dat ondernemers lagere heffingen aan de schappen hoeven te betalen. Deze maatregel past bij de ambitie van dit kabinet om de lasten voor bedrijven te verminderen en ondernemers de ruimte te geven om te ondernemen. Dit staat in het kabinetsstandpunt over het stelsel van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie (PBO) dat minister Kamp van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), mede namens minister Verhagen van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (ELI), begin oktober aan de Tweede Kamer heeft gestuurd. Het kabinetsstandpunt is in hoge mate gebaseerd op het advies van de commissie Jorritsma 'Beoordelingskader Product- en bedrijfsschappen' (augustus 2011).

ORGANISATIE

De bewindslieden streven ernaar eind 2012 een wetswijziging naar de Tweede Kamer te sturen. De verantwoordelijkheid voor het stelsel gaat straks over van de minister van SZW naar de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. Uitvoering van taken van voldoende publiek belang is in beginsel aan de overheid. Het kabinet kiest er voor enkele publieke taken door de schappen te laten uitvoeren. De schappen hebben namelijk korte lijnen met ondernemers, alsmede een bestaande uitvoerende organisatie en het zijn ondernemers zelf die de kosten van deze taken dragen. Publieke taken die toebehoren aan de schappen zijn het bevorderen van plant- en diergezondheid, dierenwelzijn, voedselveiligheid en gezondheid. Ook

medebewindstaken blijven bij de schappen. Andere taken, zoals promotie en scholing, hebben geen publiek belang en voeren de schappen in principe niet meer uit. De nieuwe opzet van het stelsel heeft ook gevolgen voor de organisatie van de schappen. Er komen aanzienlijk minder schappen en deze zullen efficiënter moeten werken, aldus het kabinetsvoorstel. Een mogelijk einddoel kan zijn het samengaan van alle schappen in een PBO-huis met diverse kamers, gegroepeerd naar de binnen het stelsel uit te voeren taken. Een andere mogelijkheid is concentratie tot enkele schappen, gegroepeerd langs samenhangende takenclusters (dieren, planten, overige). Het kabinet hecht aan de herkenbaarheid van de nieuwe organisatie voor de diverse achterbannen en zal in 2012 beoordelen of de schappen voldoende voortgang boeken bij de reorganisatie. Bij onvoldoende voortgang zal het kabinet 'niet aarzelen in te grijpen'. De nieuwe organisatie krijgt in elke geval één backoffice voor de gezamenlijke diensten. Volgens Kamp moet het bestuur gemoderniseerd worden. Meer openheid in besluitvorming en nog meer inspraak, met specifieke aandacht voor ondernemers die niet aangesloten zijn bij brancheorganisaties. Ook zij kunnen deel gaan uitmaken van de besturen. Het kabinet wil met de stelselwijziging een aanzienlijke kostenbesparing realiseren, ondermeer door het aantal arbeidsplaatsen van nu 730 naar 300 in te krimpen. In 2010 kostten de schappen circa € 250 miljoen. De uiteindelijke besparing hangt af van de precieze taken die de schappen overhouden en kan oplopen tot maximaal € 190 miljoen.

'WEZENLIJKE VERANDERING'

Gevraagd om een reactie op het kabinetsstandpunt over de toekomst van de product- en bedrijfsschappen zegt KAVB-voorzitter Sjaak Langeslag dat het voorstel binnenkort binnen het hoofdbestuur besproken wordt voor een

definitieve standpuntbepaling vanuit de KAVB. Na een algemeen statement dat de KAVB niet tegen verandering is mits dat verbeteringen zijn, constateert hij wel een aantal opmerkelijke zaken.

1. Een eerste punt is dat in de bestaande PBO-wetgeving het initiatiefrecht bij de ondernemers ligt. Het kabinetsstandpunt breekt hier mee. "De productschappen worden niet meer gezien als instrumenten van het bedrijfsleven maar van de overheid. Dat is een wezenlijke verandering".
2. Daarop aansluitend: Naast de uitvoering van medebewindstaken (niet van toepassing op de bloembollensector) moet het bedrijfsleven opdraven en betalen voor zaken van publiek belang, het bedrijfsleven krijgt daarmee eigenlijk een overheidsrol. In de opsomming van die publieke taken – plant- en diergezondheid, dierenwelzijn, voedselveiligheid en gezondheid – mist de KAVB-voorman taken met betrekking tot maatschappelijk ondernemen. "Dat lijkt me toch ook een zaak van publiek belang". Ook mist Langeslag een thema als innovatie met als publiek belang de concurrentiepositie van de Nederland BV.
3. Als derde 'opmerkelijk' punt constateert hij een tegenstelling tussen de aanwijzing van het economisch topgebied 'tuinbouw en uitgangsmaterialen' (een van de negen door het kabinet aangewezen topgebieden) en de voorgestelde nieuwe en beperkte rol van de productschappen. Om te mogen rekenen op een overheidsbijdrage voor het wegnemen van knelpunten en het invullen van wensen wordt van het tuinbouwbedrijfsleven wel een eigen bijdrage verwacht. "De tuinbouwsector kent een mkb-achtige structuur met veel kleine bedrijven. Voor deze contrafinanciering heb je een collectief instrument nodig, anders krijg je dat geld niet bij elkaar. In het voorstel van het kabinet wordt de sector dat instrument ontnomen".
4. Opmerkelijk vindt Langeslag verder dat het kabinet het bedrijfsleven zoveel mogelijk de vrije baan zegt te willen geven, maar in het geval van de productschapdiscussie de wensen van het bloembollentelend bedrijfsleven negeert. Vooral de rol van de als ondernemersvriendelijk bekend staande VVD vindt hij op z'n minst merkwaardig. "Ja, er is vanuit de bollensector in de ondernemerspeiling ook kritiek geuit op het Productschap Tuinbouw. Maar onze bloembollentelersachterban wil toch in meerderheid het collectieve instrument van het productschap behouden. In onze sector zijn veel VVD-stemmers, de VVD speelt een cruciale rol in de productschapdiscussie. Een appèl op de VVD om te luisteren naar deze signalen uit het bedrijfs-

schappen moeten op de schop

Sjaak Langeslag: 'Innovatie en maatschappelijk ondernemen ook zaken van publiek belang'

leven is daarom zeker op z'n plaats".

5. Het kabinet wil de (product) schappen nieuwe stijl overhevelen van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) naar Economie, Landbouw en Innovatie (ELI). Niet onlogisch als het gaat om de genoemde taken. Maar in de huidige PBO-structuur zijn ook de werknemers via de vakbonden een belangrijke partij, vooral als het gaat om onderwerpen als scholing, werkgelegenheid, arbeidsvoorwaarden et cetera. "Die onderwerpen zie ik niet bij de publieke taken staan, ik ben daarom benieuwd wat de bonden ervan vinden".
6. Een laatste opmerkelijk punt vindt Langeslag het snelle positieve commentaar van LTO-voorzitter Albert Jan Maat op het kabinetsvoorstel. "Ik vraag mij af of dat gedeeld wordt door alle sectoren". De KAVB heeft een samenwerkingsovereenkomst met LTO-Nederland. "Ik had op prijs gesteld als vooraf ook onze mening was gepeild".

STANDPUNTBEPALING

Bovenstaande overwegingen zullen zeker een rol spelen bij het formuleren van een ant-

woord door het KAVB-hoofdbestuur op de cruciale vraag of de teelt nog wat te zoeken heeft in wat in de terminologie van Minister Kamp een 'afgeslankt en gemoderniseerd stelsel' heet. Langeslag wil daar niet op vooruit lopen, ook omdat er nog veel losse eindjes en onduidelijkheden zijn. In het kabinetsvoorstel wordt voorzien in een forse krimp van het aantal product- en bedrijfsschappen (mogelijk van 16 naar 3 of zelfs naar één PBO-huis met verschillende 'kamers'), met één gezamenlijke administratie ('back office'). Als je dat combineert met de beperking tot de genoemde publieke taken, is volgens Langeslag de vraag niet alleen wat de bollensector hier nog aan heeft, maar ook of je als sector wel verantwoordelijk wilt en kunt zijn voor (publieke) zaken die, met uitzondering van plantgezondheid, buiten onze sferen liggen. De uitkomst van deze discussie in het hoofdbestuur zal ook bepalend zijn voor richting van de lobby naar de politiek toe. In de discussie zal, zegt Langeslag, ook worden meegenomen wat de alternatieven zijn. Zijn bijvoorbeeld de modellen waar nu voor de promotie aan moet worden gewerkt ook voor andere onderwerpen relevant? De KAVB-voorzitter wil dan ook niet speculeren op de mogelijke gevolgen voor het collectief gefinancierde onderzoek, zoals dat onder andere uitgevoerd wordt door het PPO. Maar hij geeft wel toe dat het kabinetsvoorstel grote risico's inhoudt. Het wordt in het kabinetsvoorstel niet duidelijk of onderzoek zou kunnen vallen onder een publieke taak als plant- en diergezondheid, of wellicht een uitzonderingspositie zal krijgen. Sowieso zal de budgettaire vermindering die het kabinet beoogt (de totale lasten van alle schappen zouden met driekwart verminderen van 250 miljoen euro naar 60 miljoen) – consequenties hebben. 'Er liggen daarmee scherpe randvoorwaarden'.

NVAF: publieke taken zaak overheid

Volgens Jos de Boer, voorzitter van de NVAF dienen belangrijke publieke taken als bevordering van plant- en diergezondheid en dierenwelzijn en voedselveiligheid en gezondheid door de overheid zelf behoren te worden uitgevoerd. Een deel ervan wordt al uitgevoerd door de VWA. "Dit zijn geen taken voor een bestuursclub als de PBO", aldus De Boer in een persbericht. Het verleden heeft bewezen dat de 'schappen' geen enkele waarborg konden bieden voor voedselveiligheid, dierwelzijn en plantgezondheid. Erop te vertrouwen dat dit bij de 'schappen' in veilige handen is, is duidelijk schijnveiligheid, stelt de NVAF-voorzitter. De adviescommissie heeft aangetoond dat er geen wezenlijke taken voor de 'schappen' bestaan. "Decennia lang hebben ze het Nederlandse bedrijfsleven op onnodig hoge kosten gejaagd zonder daarbij toegevoegde waarde te hebben geleverd. Voor de NVAF is de maat nu echt vol en verzoekt de Tweede Kamer met klem om een einde te maken aan de PBO en de Product- en Bedrijfsschappen af te schaffen. Het Nederlandse Bedrijfsleven zal eindelijk opgelucht adem kunnen halen en vanuit slagvaardige brancheorganisaties en (inter-)nationale samenwerkingsverbanden de Nederlandse Economie versterken".